

dressant-hi les ales del seu cor», *Atl* I, 51a [no en Belv. ni Lab., però torna a predominar en el S xx, *DOrt*, *DFa*]; *ensenyança* [Busa-N., però no oblidem que segueix el model de Nebrixa], Pseudo-Boades, 25, 50; *DTo* 1647, Belv.; i del pes que tingué en la vida de Bna. cap a l'entorn del S. XVIII és testimoni el nom de carrer *Pas de l'Ensenyança Ensenyant*

Ensenyat 'ensinistrat, domesticat' etc. [Belv.]: «A Ustou, Alt Arieja --- un ós *ensenyat* val cent duros: és la llegitima que donan a una noya al casar-se», Bosch d. l. Tri. (*Recorts d'un Exc*, 158); *malensenyat* 'malcriat, grosser': «lo cambiador no volc fer almoyna al pobre, ans li dix moltes paraules vilanes e *malensenyades*», Lluall (*Merav*, *NCl* II, 49). *Desensenyar* (ant Belv.).

Entresenya 'signes dissimulats que dós es fan' [Desclot]: «Madona la Emperadriu, segons que nosaltres avem apercebut, és enamorada de aytal cavaller, e que s fan *entresenyas* abdós» (cap. 6-7, segons el ms de P., n.º 44), 68vº (*DBal*); 'rastre, petjades': «hanc no trobaren negunes *entrasenyas* ne neguna certinitat del rey d'Aragó», Desclot, cap. 159 (*NCl* v, 79 6); JMarc, *Dicc*, 765; «Un jove --- del qual li dix totes les *entresenyas*», *Decam* v, § 10, 340.32 (trad. *tutti i segni*). En cast. a penes és conegut [famil. i ant *DACEsp* 1817]. *Entreseny* *Entresenyar* «*Entresenya* s l'Amat a son amic, de vermells e novells vestiments, e estén sos braços per ço que l'abraç, e inclina son cap per ço que li do un besar ---», Lluall (*Amic e A*, *Blanq* III, 31.13)

Ressenya 'revista que es passa a una tropa' ant [1575, *OPou*]: «estar en centinella ---»; «fer *resenya*: recensere copias; les fileres ---» [*TbPu*, 175]; «quant fehen *resenya* en França», doc. ross. de 1598; i el *DAG* dóna dos exs. mall. de *fer resenya*, *fer resenya general*, aa. 1623 i 1646, així com en el Pseudo-Boades i *AlcM* una de 1536. *Resenya del exercit*, *DTo* 1670; Belv En cast és de les mateixes dates (tres cites en *DECH*: S. xvi, 1611, 1739) *Ressenya* (*BDC* xxii, 197) *Ressenyar* [*DOrt*]: en cast. només des de 1832, i com que la base semàntica és 'passar revista' > 'fer recensió d'un llibre o de fets', no hi ha raó per condemnar-lo com a mal català; *ressenyador*

Sobresenya (Lab.); més aviat trobem *sobresenyals* «--- prena lo conestable ses cuyraces e cota de malla ab sos *sobresenyals*, per tal que sia conegut mils, e --- vaja vers aquell loch on serà la baralla --- així mateix hi acórreguen tantost los alguatzils ab lurs *sobresenyals*, los quals deven ésser en aquest nostre Regne d'Aragó ab senyal reyal exters ['estampat'] e d'Aragó», Eiximenis, cap. 265 (*DAG*) «Preseran lu<r>s armas: i tals n'í ac qui las preseran per juntar, e molts qui no volgran pèndra sinó *sobrasenyal* e escut, cor molt se fiaven en lus proésas», Reixac (*Q*, 11.7, trad «fors couvertures et escuz» de l'original fr.). I ja en Desclot (*AlcM*) Cf. l'it *soprasegna* citat supra

Senyal [1249], doc. de l'*InuLC*, amb bastants de posteriors; «puga fer escutz e *senyals* de la casa» 1265 MiretS (*TemplH*, *AlcM*); «De les pluges --- trons, lamps --- esteles, cometes e dels altres *senyals* sem-

blants a aquests»; «fe lo *senyal* de la creu»; «significada la mort adoncs deu home demanar aquest sagrament darrer --- Adoncs vénen, fill, tots los clergues, ab lo *senyal* de Jhesú Christ per lo qual són donats los sagraments de Sta Esgleya, so es la creu ---», Lluall (*Do Pu*, Gili, 199.3, 224.10, 71.21), «Demanaren a l'amic quin *senyal* fahia lo Amat en son ganphanó; respòs que de home mort --- per ço cor fo ome mort crucificat», *Amic e Amat*, § 101 (*Blanq*, *NCl* III, 33 23)

'Insígnia' «*senyal* en scut e en seyla e en perpunt és donat a cavayler per ésser lohat dels ardiments que fa ---», Lluall (*L de Cavall*, 26); «havem ordenat que totes les companyes de cavall tinguen e l dia de la batalla *sobresenyals* a *senyal* de Sant Jordi», doc. segona meitat S. xiv (Coroleu, *Docs*, 63); «*senyals* o armes o insígnies: insígnia, monumenta, documenta», JnEsteve (*L'Eleg*) I veg supra a *seny*, el doc de Vic de 1385. 'Marca que hom deixa en un indret' «com sentirem la remor tan gran --- lo Duc iqxué de la sua cambra e --- li demanà --- Què és açò, senyor? --- Respòs l'Emperador --- Les folles de donzelles, qui de no res temoregen. una rata, segons m'an recitat, és passada sobre la cara de ma filla, e segons ella diu li ha fet *senyal* en la galta: tornau-vos-ne a dormir»; «un dia venc a la posada de aquests mos senyors que ací són, e demanà per mi: no sabent lo meu nom, quasi per *senyals* me trobà ---», JoMartorell (*Ag* III, 85, 1, 141)

Potser d'una marca que hom hi feia, o d'un escut que s'hi posava, ve l'acc. 'blanc on el tirador o bal·lester apunta' [1480, *DAG*]; «perdigons --- lo molló --- parar o armar, --- tapar, ---», «encarar, tirar a *senyal*: dirigere ad scopum; desparar: displodere; tocar lo *senyal*: attingere scopum; errar: aberrare a scopo ---», *OPou* (*TbPu*, 173) *Senyal* 'testicle d'un cap de bestiar' mall (codolada de 1702, *DAG*; PdAPenya, *DAG*, § 1m); «un dia Horácio y David / se menjaven ells dos sols / --- / un ase per-hom rostit / també es menjaren un fritt / --- / dos bons *senyals* de . vedella, / raves passats per sa pèlla / y de vi desset cortons» en l'humorista Seb. Morro (c. 1853, *JMBover*, *BiEscrBal* I, 524 12 8)

Senyal 'quantitat que es dóna a compte d'un pagament total' s'usa avui sobretot en la combinació *paga i senyal* [*DTo* 1670, s. v. *paga*], però també *senyal i paga* (Val. 1420, *DAG*), i antigament es troba també «*senyal* del promès» [*DTo* 1647, s. v. *senyal*] o *pendre senyal* aplicat al qui ha de cobrar. «encara més, és tengut lo senyor de la nau, als pelegrins ['viatgers'] de donar plaça e aygua, e portar là on los haurà convingut, o fer portar; e si ell n'á *pres senyal*, ell los deu attendre ço que ls haurà promès», *Consolat* (§ 71, Pard, p. 117).

Senyal prové de l'adj. llatí tardà *SIGNĀLIS* 'que serveix de signe', substantivat; ha usurpat la majoria de les funcions de *SIGNUM* en totes les llengües romàniques d'Occident, en quasi totes com a subst. masculí, incloent-hi el portuguès, la ll. d'oc i àdhuc molts textos cast antics i moderns (sobretot lleonesos i arag. i